

Ministerie van Financiën
t.a.v. Mr. W.B. Hoekstra
Postbus 20201
2500 EE DEN HAAG

De Nederlandsche Bank N.V.

Directie

Postbus 98
1000 AB Amsterdam
+31 20 524 91 11
www.dnb.nl

Handelsregister 3300 3396

Beantwoording brief minister over transactie OM/ING

Geachte heer Hoekstra,

Datum

24 september 2018

ING Bank NV (hierna: ING) heeft zijn verplichtingen op grond van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)¹ ernstig geschonden, zoals blijkt uit de publicatie van het feitenrelaas 'Onderzoek Houston'² door het Openbaar Ministerie (OM).

Ons kenmerk

T042-1000851934-291

Met uw brief van 7 september 2018 verzoekt u DNB u nader te informeren over de volgende vragen:

1. Beschikt DNB met de huidige anti-witwasregelgeving over de benodigde bevoegdheden om adequaat toezicht te houden? Zo niet, welke verbeteringen zijn nodig?
2. Beschikt DNB over voldoende capaciteit om hoogwaardig integriteitstoezicht op banken vorm te geven? Zo niet, wat is er nodig om dat te realiseren?
3. Welke inschatting maakt DNB van de mate waarin de Wwft over het algemeen door de bankensector wordt nageleefd? Zijn er redenen om aan te nemen dat dit probleem zich ook elders in de sector zal voordoen?
4. Op welke manier is verzekerd dat ING in het vervolg haar rol als poortwachter wel naar behoren vervult?

---

¹ De Wwft is, naast banken, van toepassing op een brede groep financiële en niet-financiële instellingen zoals bijvoorbeeld geldtransactiekantoren, beleggingsondernemingen, notarissen en advocaten.

² Zie: https://www.om.nl/publish/pages/58352/feitenrelaas_houston.pdf.

Voor het beantwoorden van deze vragen is het noodzakelijk eerst het belang van integriteit voor de financiële sector te benadrukken en een toelichting te geven op de wijze waarop DNB dit in haar toezicht in de afgelopen jaren heeft vorm gegeven, ook samen met het OM.

Datum
25 september 2018
Ons kenmerk
T042-1000851934-291

Belang van integriteit

Integriteit in de financiële sector is een noodzakelijke voorwaarde voor het waarborgen van vertrouwen in financiële instellingen. Financiële instellingen dienen op grond van de Wet financieel toezicht (Wft) een integere bedrijfsvoering te waarborgen en op grond van de Wwft op effectieve wijze hun poortwachtersfunctie te vervullen teneinde betrokkenheid bij financieel-economische criminaliteit te voorkomen. DNB houdt hier intensief integriteitstoezicht op via thematische en instellingsspecifieke onderzoeken. Daar waar sprake is van overtredingen treedt DNB met inachtneming van haar handhavingsbeleid³ op tegen instellingen.

Naast de inzet van formele handhavingsinstrumenten (zoals een aanwijzing, last onder dwangsom of bestuurlijke boete)⁴ en informele interventies, heeft DNB de afgelopen jaren financiële instellingen op verschillende manieren gewezen op hun verantwoordelijkheden ten aanzien van het voorkomen van betrokkenheid bij financieel-economische criminaliteit. In aanvulling op haar leidraad inzake de Wwft en de Sanctiewet 1977⁵ heeft DNB op meerdere momenten de open wettelijke normen uit de Wwft voor de sector van een nadere invulling voorzien. Voorbeelden hiervan zijn de opzet en toepassing van een systematische integriteitsrisicoanalyse⁶, de omgang met hoogrisico cliënten in de sportwereld⁷,

---

³ www.toezicht.dnb.nl/binaries/50-211829.pdf.

⁴ Tot 25 juli 2018 was het voor DNB onmogelijk om formele maatregelen die in het kader van de Wwft waren opgelegd openbaar te maken. De gewijzigde Wwft is 25 juli jl. in werking getreden en daarmee is het openbaar maken van formele maatregelen door DNB – rekening houdend met een overgangsregime - vanaf die datum juridisch mogelijk.

⁵ <http://www.toezicht.dnb.nl/binaries/50-212353.pdf>.

⁶ www.toezicht.dnb.nl/binaries/50-234068.pdf.

⁷ www.dnb.nl/binaries/Factsheet%20integriteitsrisicos%20Voetbal_tcm46-351511.pdf?2018090622.

de formulering en implementatie van een risk appetite ten aanzien van integriteitsrisico's⁸ en het uitvoeren van effectieve transactiemonitoring.⁹

Datum
25 september 2018
Ons kenmerk
T042-1000851934-291

Ondanks de handhavende maatregelen en nadere uitleg van wet- en regelgeving constateert DNB dat verschillende financiële instellingen hun verantwoordelijkheid nog onvoldoende adequaat oppakken (zie ook de beantwoording van vraag 3). Het toezicht op het voorkomen van betrokkenheid van instellingen bij financieel-economische criminaliteit is en blijft daarom een van onze speerpunten in de Visie op Toezicht 2018-2022 en moet hoog op de agenda blijven.¹⁰

De aanpak van het integriteitstoezicht van DNB bestaat uit vier onderdelen:

- Toezicht op individuele instellingen: er vindt risicogebaseerd onderzoek plaats bij financiële instellingen ter plaatse naar de beheersing van integriteitsrisico's. Bij constatering van overtredingen van wet- en regelgeving neemt DNB maatregelen en wordt herstel en verbetering afgedwongen. De voortgang wordt door DNB gemonitord en gevalideerd. In voorkomende gevallen legt DNB ook handhavingsmaatregelen op. Zo heeft DNB sinds 2014 op basis van haar handhavingsbeleid bij banken 17 Wwft-gerelateerde formele maatregelen (waaronder 9 boetes) opgelegd.
- Nauwe samenwerking met het Financieel Expertise Centrum (FEC): het samenwerkingsverband met onder andere het OM, de AFM, Belastingdienst en FIOD wordt intensief benut om tijdig risicosignalen uit te wisselen en samen te werken op het gebied van handhaving.
- Aanspreken van leidinggevende verantwoordelijken: Bestuurders, andere leidinggevendenden (zoals het hoofd compliance en het hoofd audit) en commissarissen worden in reguliere toezichtgesprekken, alsmede naar aanleiding van bevindingen van onderzoeken en in SREP-brieven¹¹,

---

⁸ www.toezicht.dnb.nl/binaries/50-236706.pdf.

⁹ www.toezicht.dnb.nl/binaries/50-236416.pdf.

¹⁰ Zie https://www.dnb.nl/binaries/DNB%20VoT%202018%202022_tcm46-366240.pdf?2018090712.

¹¹ De SREP (Supervisory Review and Evaluation Process) laat met name zien hoe een bank ervoor staat met betrekking tot de kapitaalvereisten en hoe deze met risico's omgaat. Het SREP-besluit bevat de belangrijkste zaken die de bank moet bereiken om de geïdentificeerde issues binnen een bepaalde periode aan te pakken.

aangesproken op hun verantwoordelijkheid voor het borgen van de poortwachtersfunctie en het zorgdragen voor de juiste compliance-attitude binnen instellingen.

- Ontwikkelen van nieuwe preventiemethoden: in navolging van rondetafels en guidance over effectievere transactiemonitoring in 2017, is DNB in 2018 een nieuwe serie rondetafelbijeenkomsten gestart met bestuurders en experts van de FEC-partners, de banken en andere direct betrokken partijen, zoals accountantskantoren en advocatenkantoren. Doel is te komen tot concrete initiatieven voor een toekomstige effectievere preventie van financieel-economische criminaliteit.

DNB werkt op verschillende manieren aan een verdere ontwikkeling van haar integriteitstoezicht. Ten eerste zorgt de recente wijziging van de Wwft voor een uitbreiding van haar handhavings- en publicatiemogelijkheden. Ten tweede leidt nauwe internationale samenwerking tot het ontwikkelen van richtlijnen zoals bijvoorbeeld de EBA Guidelines on Risk Based Supervision¹². Daarnaast kijkt DNB naar good practices voor de toezichtpraktijk; de gekozen invulling van publiek-private samenwerking in het Verenigd Koninkrijk vormde bijvoorbeeld inspiratie voor de eerder genoemde rondetafelbijeenkomsten.¹³ Ten derde heeft DNB in haar governance verankerd dat zij doorlopend de kwaliteit van haar toezicht (prudentieel en integriteit) evalueert. DNB legt op verschillende manieren (bijvoorbeeld via de ZBO-verantwoording, het DNB-jaarverslag, nieuwsbrieven en speeches) publiekelijk verantwoording af over de resultaten van haar toezicht en de realisatie van de Visie op Toezicht 2018-2022, inclusief het speerpunt 'Streng op financieel-economische criminaliteit'.

De Financial Action Task Force (FATF) is de standaardzettende organisatie op het gebied van het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering. Via regelmatige beoordeling van deelnemende landen ziet de FATF kritisch toe op de

Datum

25 september 2018

Ons kenmerk

T042-1000851934-291

---

¹²

<https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1663861/Joint+Guidelines+on+Risk-Based+Supervision+%28ESAS+2016+72%29.pdf/7159758d-8337-499e-8b12-e34911f9b4b6>.

¹³ <http://www.nationalcrimeagency.gov.uk/about-us/what-we-do/economic-crime/joint-money-laundering-intelligence-taskforce-jmlit>.

effectieve opzet en uitvoering van het beleid ten aanzien van het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering. Onder leiding van het ministerie van Financiën, is door DNB en de andere Wwft-toezichthouders reeds gestart met voorbereidingen op de aanstaande FATF-beoordeling. De opzet en uitvoering van het Nederlandse beleid voor voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering, waaronder de effectiviteit van de Wwft-toezichthouders, wordt in 2020 door de FATF beoordeeld. Bij deze beoordeling zal de periode vanaf 2015 in ogenschouw worden genomen. De uitkomsten van de beoordeling door de FATF worden na afloop in een rapport openbaar gemaakt. Verbeterpunten die in de voorbereiding op de FATF- beoordeling worden geïdentificeerd, worden direct door DNB betrokken in de opzet en uitvoering van haar toezicht.

Datum
25 september 2018
Ons kenmerk
T042-1000851934-291

Tevens heeft DNB er kennis van genomen dat de Europese Commissie (EC) op 12 september jl. een breed voorstel heeft gelanceerd ter versterking van het Europese toezicht op het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering. Dit voorstel omvat onder meer het laten uitvoeren van onafhankelijke reviews op het toezicht van EU-landen door de European Banking Authority (EBA).¹⁴ De EBA heeft het initiatief genomen om in samenwerking met nationale toezichthouders te kijken naar de vormgeving van het nationale AML/CFT-toezicht. Op basis hiervan zal de EBA de toezichthouders van feedback voorzien om het AML/CFT-toezicht te versterken. DNB verwelkomt de uitvoering van dergelijke reviews, teneinde in Europees verband de kwaliteit van het toezicht te verbeteren.

Samenwerking met het OM en de FIOD

Maandelijks vindt een tripartiete overleg plaats tussen het OM, de FIOD en DNB om handhavingzaken te bespreken. Dit is een belangrijk samenwerkingsverband om informatie uit te wisselen, tijdig signalen te herkennen en afspraken te maken over handhaving. Dit overleg functioneert goed en zorgt ervoor dat het OM, de FIOD en DNB elkaar versterken in de uitoefening van hun afzonderlijke taken. Het tussen de partners

---

¹⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-5724_en.htm.

overeengekomen convenant¹⁵ biedt een duidelijke basis om gezamenlijk op te trekken.

Datum

25 september 2018

Ons kenmerk

T042-1000851934-291

Het OM kan (onder meer door inschakeling van de FIOD) via haar brede opsporingstaak naar strafbare feiten ten aanzien van natuurlijke of rechtspersonen stuiten op informatie die duidt op mogelijke betrokkenheid van bij DNB onder toezicht staande financiële instellingen. Wat betreft de ING-casus meldde het OM eind 2015 in het tripartite overleg aan DNB dat zij op basis van meerdere strafzaken tegen natuurlijke of rechtspersonen was gestuit op signalen die ING tot mogelijke verdachte maken van onvoldoende naleving van Wwft-vereisten en schuldwitwassen. De OM-signalen over ING sloten aan bij de bevindingen die DNB op basis van haar toezichtonderzoeken had ten aanzien van ING en waarvoor DNB reeds op herstel had aangedrongen middels oplegging van een last onder dwangsom.

In nauwe samenspraak met DNB heeft het OM (met inschakeling van de FIOD) vervolgens begin 2016 besloten een strafrechtelijk onderzoek bij ING te starten. Gelet op de aard, omvang en ernst van de verdenkingen en het feit dat deze ook betrekking hadden op (schuld)witwassen, was een strafrechtelijk handhavingstraject ook naar het oordeel van DNB het meest geschikt. Daarbij heeft een belangrijke rol gespeeld dat het OM verdergaande opsporingsbevoegdheden dan DNB heeft om dergelijke verdenkingen te onderzoeken waardoor meer en andere informatie beschikbaar is voor het OM. Aangezien een organisatie (of persoon) niet twee keer voor hetzelfde vergrijp kan worden bestraft, was hiermee een bestuurlijke afdoening door DNB wettelijk niet langer mogelijk.

Daarnaast heeft DNB in 2016 eigen onderzoek verricht naar het transactiemonitoringproces van ING Nederland om beter inzicht in de problematiek te verkrijgen. Ook dit onderzoek heeft verschillende Wwft-tekortkomingen blootgelegd waarvoor herstel noodzakelijk bleek.

---

¹⁵ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2009-665.html>.

Gedurende het proces is nauw samengewerkt en heeft voortdurend informatie-wisseling tussen het OM en DNB plaatsgevonden over de samenloop van het OM onderzoek met het DNB toezicht op ING. DNB heeft na vordering door het OM toezichtinformatie (waaronder de rapportages over de uitgevoerde onderzoeken naar private banking en transactiemonitoring) verstrekt ten behoeve van het OM-onderzoek. Ten aanzien van ING heeft DNB, parallel aan het strafrechtelijk onderzoek, toegezien op de totstandkoming van een adequaat plan voor het benodigde herstel.

Datum
25 september 2018
Ons kenmerk
T042-1000851934-291

Het OM heeft vanuit het strafrechtelijk onderzoek het voortouw genomen in handhavende maatregelen en is uiteindelijk een transactie van EUR 775 miljoen met ING overeengekomen. De hoogte van de transactiesom onderstreept het belang van een integere en betrouwbare financiële sector en de adequate invulling van de poortwachtersrol door financiële instellingen.¹⁶

Beantwoording vragen

Zoals u aangeeft in uw brief van 7 september aan DNB heeft u de wens het anti-witwasbeleid waar mogelijk te versterken. In dat kader heeft u een viertal vragen gesteld aan DNB. Deze vragen worden hierna beantwoord.

- 1) Beschikt DNB met de huidige anti-witwasregelgeving over de benodigde bevoegdheden om adequaat toezicht te houden? Zo niet, welke verbeteringen zijn nodig?

De vierde Europese anti-witwasrichtlijn (AMLD4) is op 25 juli 2018 geïmplementeerd in de Wwft. Deze wet stelt strengere eisen aan instellingen ten aanzien van hun anti-witwasbeleid en biedt DNB ruimere mogelijkheden om de sector aan te sporen. Zo schrijft de nieuwe Wwft voor dat één van de personen die het dagelijks beleid bepalen expliciet belast moet zijn met de verantwoordelijkheid voor naleving van de Wwft door de instelling.¹⁷ Tevens zijn de maximaal op te leggen bestuurlijke boetes verhoogd en gebiedt de nieuwe Wwft in beginsel de publicatie van opgelegde bestuurlijke sancties door

---

¹⁶ DNB verwijst ook naar de publicatie van het OM op 4 september 2018 over de transactie met ING.

¹⁷ Artikel 2d, lid 1 Wwft.

toezichthouders.¹⁸ Komende periode moet in de feitelijke toepassing blijken of de aanscherpingen uit de nieuwe Wwft voldoende zijn.

Datum

25 september 2018

Ons kenmerk

T042-1000851934-291

Voor een adequate uitvoering van het Wwft-toezicht is een goede samenwerking met het FEC en het tripartite overleg met het OM en de FIOD van groot belang.¹⁹ De nauwe samenwerking zorgt er in de praktijk voor dat het Nederlandse systeem van coördinatie tussen opsporing, handhaving en toezicht in relatie tot betrokkenheid van de financiële sector bij financieel-economische criminaliteit goed kan functioneren en het OM, de FIOD en DNB effectiever hun taken kunnen vervullen.

DNB is van mening dat in internationaal verband, op basis van de AMLD4 (en de recente wijziging hierop) meer werk gemaakt moet worden van de harmonisatie in de uitvoering van het toezicht op het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering binnen Europa. In dit verband verwijst DNB ook naar het eerdergenoemde EC-voorstel van 12 september 2018. Een specifiek aandachtspunt is de internationale samenwerking in het integriteitstoezicht op grensoverschrijdende activiteiten van banken. Dit hebben nationale toezichthouders nodig om effectiever toezicht te kunnen houden op internationaal opererende banken. DNB zet zich via de EBA actief in voor meer harmonisatie en samenwerking tussen nationale toezichthouders.

2) *Beschikt DNB over voldoende capaciteit om hoogwaardig integriteitstoezicht op banken vorm te geven? Zo niet, wat is er nodig om dat te realiseren?*

Bij de herinrichting van het toezicht in 2014 naar aanleiding van de invoering van het Europees banktoezicht, heeft DNB er bewust voor gekozen om haar capaciteit en expertise op het terrein van integriteitstoezicht bijeen te brengen om de slagkracht verder te bevorderen. Kort na de reorganisatie is door DNB vastgesteld dat, gezien de problematiek in de sector (zie ook beantwoording van vraag 3), een verdere uitbreiding specifiek ten aanzien van het

---

¹⁸ Artikel 32f Wwft.

¹⁹ Dit is ook vastgelegd in een convenant tussen OM, FIOD, AFM en DNB: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2009-665.html>.

integriteitstoezicht op banken noodzakelijk was. Op 1 januari 2016 heeft een verdubbeling van de capaciteit (van 9 naar 18 FTE) plaatsgevonden. Deze uitbreiding is, naast een versterking van de eigen data-analyse, toezichtbeleid en FEC-samenwerking, in belangrijke mate gebruikt ter intensivering van integriteitsonderzoeken inclusief interventie en handhaving. Naast de 18 FTE van de afdeling integriteitstoezicht dragen verschillende andere expertise-afdelingen binnen DNB bij aan de uitvoering van het integriteitstoezicht op banken. Dit betreft onder meer juridische experts, handhavingsexperts, gedrag- en cultuurexperts en prudentieel toezichthouders die betrokken zijn bij de signalering, beoordeling en mitigatie van integriteitsrisico's.

Datum
25 september 2018
Ons kenmerk
T042-1000851934-291

DNB is nog steeds in staat om, ondanks de toenemende druk op de arbeidsmarkt, mensen met ervaring in de sector en andere deskundigen te werven en te behouden. Echter, meerder aspecten maken dat DNB aandacht vraagt voor de toereikendheid van haar beschikbare capaciteit voor integriteitstoezicht en de beschikbaarheid van voldoende specialistische kennis naar de toekomst toe. Belangrijke overwegingen daarbij zijn:

- De omvang van de huidige witwasproblematiek in Nederland, bijvoorbeeld gerelateerd aan georganiseerde misdaad²⁰;
- De huidige invulling van de Wwft poortwachtersfunctie door de financiële sector (zie ook beantwoording van vraag 3);
- De impact van de nieuwe Wwft, welke ruimere handhavingsbevoegdheden aan Wwft toezichthouders biedt en ook strengere eisen stelt aan onder toezicht staande instellingen;
- De consequenties van het zeer recent aangekondigde voorstel van de EC voor verdere Europese harmonisatie en aanscherping van het toezicht op anti-witwassen en terrorismefinanciering in lidstaten toename²¹;

---

²⁰ DNB wijst hierbij ook op verschillende (onderzoeks)rapporten die ingaan op de problematiek rond ondermijning, georganiseerde misdaad, drugshandel en witwassen, waaronder het recente rapport "Nederland en synthetische drugs: een ongemakkelijke waarheid" van de Politieacademie, het rapport "Nationaal Dreigingsbeeld georganiseerde criminaliteit" van de Politie (2017) en het rapport "Serious and Organised Crime Threat Assessment" van Europol (2017).

²¹ Ervaring uit de opzet van het Europese prudentiële bankentoezicht leert dat een dergelijke ontwikkeling nieuwe coördinatie- en afstemmingsmechanismen impliceert waarvoor capaciteit nodig is.

- De technologische ontwikkelingen in en om de sector (en het toezicht), waaronder de opkomst van crypto's en de mogelijke implicaties hiervan voor het toezicht; en
- Veranderende maatschappelijke opvattingen en een toename van de verwachtingen van de poortwachtersfunctie van (financiële) instellingen.

Daarom sluit DNB niet uit naar de toekomst toe meer capaciteit en meer gespecialiseerde capaciteit nodig te hebben om op risicogebaseerde wijze kwalitatief goed integriteitstoezicht te kunnen blijven houden.

3) Welke inschatting maakt DNB van de mate waarin de Wwft over het algemeen door de bankensector wordt nageleefd? Zijn er redenen om aan te nemen dat dit probleem zich ook elders in de sector zal voordoen?

Zoals ook benoemd in de inleiding, ziet DNB nog te vaak dat binnen de bankensector de poortwachtersfunctie onvoldoende op orde is. Uit onderzoek van DNB blijkt dat bij verschillende banken sprake is van het doen van onvoldoende klantonderzoek en een gebrekkige transactiemonitoring. DNB heeft bij meerdere banken Wwft-overtredingen geconstateerd en hiervoor, al dan niet door handhaving, herstelmaatregelen afgedwongen.

Het is noodzakelijk dat het eigenaarschap voor de uitvoering van anti-witwasbeleid binnen banken nadrukkelijk binnen Raden van Bestuur wordt gevoeld en expliciet wordt belegd. De *tone at the top* is bepalend voor de mate waarin de commercie moeite doet haar klanten te kennen en klantsignalen die duiden op mogelijke betrokkenheid bij financieel-economische criminaliteit, te escaleren en te melden aan de Financial Intelligence Unit Nederland. Een belangrijk instrument is de recente wijziging in de Wwft dat één van de personen die het dagelijks beleid bepalen expliciet belast moet zijn met de verantwoordelijkheid voor naleving van de Wwft door de instelling. Ook zullen de controlerende functies (compliance en audit) nadrukkelijker moeten toetsen dat het anti-witwasbeleid in een commerciële omgeving goed wordt uitgevoerd.

DNB neemt goede initiatieven tot verbetering in de sector waar en ziet dat verschillende instellingen in toenemende mate investeringen plegen ter

versterking van hun risicobeheersing. Ook de actieve inzet van banken en haar bestuurders bij de lopende rondetafelgesprekken en de gedachtenvorming rond een meer centrale controle op klantonderzoek en transacties zijn naar het oordeel van DNB positieve signalen.

Datum
25 september 2018
Ons kenmerk
T042-1000851934-291

Het blijft echter van belang dat banken en hun bestuurders ook in de toekomst een grote inspanning leveren om ervoor te zorgen dat beheersing van het risico op betrokkenheid bij financieel-economische criminaliteit op orde komt. DNB is van oordeel dat het zeker mogelijk is om aan de wettelijke vereisten te voldoen. Banken moeten hiervoor voldoende investeringen plegen in expertise en nieuwe technologieën. Binnen banken moet een juist klimaat voor de beheersing van integriteitsrisico's worden gecreëerd en bestuurders moeten zich persoonlijk committeren aan het voorkomen van betrokkenheid van banken bij financieel-economische criminaliteit.

4) Op welke manier is verzekerd dat ING in het vervolg haar rol als poortwachter wel naar behoren vervult?

ING is gestart met het uitvoeren van een herstel- en verbetertraject om haar bedrijfsvoering te versterken en te zorgen voor verbetering van de beheersing om betrokkenheid bij financieel-economische criminaliteit te voorkomen. DNB monitort in samenwerking met de ECB²² nauwlettend de ontwikkeling en uitvoering van dit herstel- en verbetertraject, inclusief de benodigde internalisering van compliance met wet- en regelgeving. DNB zal hierbij controleren dat de benodigde investeringen worden gepleegd, de beoogde resultaten worden bereikt en ING na uitvoering van het traject aan de wettelijke vereisten voldoet.

DNB voert haar toezicht op het ING herstel- en verbetertraject onder andere uit door beoordeling van:

* systematische integriteitsrisicoanalyses, beleid, procedures en IT-systemen

---

²² Het prudentiële toezicht op de significante banken in Nederland behoort tot de verantwoordelijkheid van de ECB. Het integriteitstoezicht in Nederland behoort tot de verantwoordelijkheden van DNB. Integriteitissues raken ook aan prudentiële aspecten als governance en compliance, daarom werkt DNB bij de uitoefening van haar integriteitstoezicht op significante banken nauw met de ECB samen.

- * klant- en transactiedossiers ter toetsing aan Wwft normen.
- * (deel)resultaten van het project
- * validatierapporten, (periodieke) interne rapportages en vastleggingen
- * toelichtingen van programmamanagers en andere sleutelfunctionarissen.

DNB bespreekt daarnaast periodiek de voortgang en realisatie van het herstel- en verbetertraject met (leden van) de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen van ING.

DNB heeft het plan van ING, dat ten grondslag ligt aan het herstel- en verbetertraject, als adequaat beoordeeld. DNB is van oordeel dat ING met de gekozen scope en aanpak in staat moet zijn haar beheersing van het risico op betrokkenheid bij financieel-economische criminaliteit structureel op orde te brengen. DNB ziet er strikt op toe dat de geïdentificeerde veranderingen uit het plan daadwerkelijk door ING zijn en worden doorgevoerd. Het zal echter naar de verwachting van DNB een langdurig en intensief proces zijn om de poortwachtersfunctie bij ING op adequaat niveau te brengen. Bovenal is het van belang dat ING deze rol internaliseert en de gehele organisatie zich bewust is van en alert is op het voorkomen van betrokkenheid bij financieel-economische criminaliteit. Daar hoort ook nadrukkelijk een leidende rol bij van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen. Met het opstellen en het opstarten van het herstel- en verbeterplan heeft ING goede stappen gezet, maar bij de verdere uitvoering van het herstel en de verbeteringen zal ING voortdurend moeten laten zien dat zij hieraan een goede invulling blijft geven. Mocht op de in het plan vastgelegde ijkmomenten blijken dat ING niet tijdig en volledig de opgelegde verbeteringen doorvoert, zal DNB niet aarzelen de maatregelen uit haar toezichtinstrumentarium opnieuw te benutten.

Datum

25 september 2018

Ons kenmerk

T042-1000851934-291

Hoogachtend,

Datum

25 september 2018

Ons kenmerk

T042-1000851934-291

Drs. E.F. Bos

Voorzitter Toezicht en

Directeur Toezicht

Verzekeraars en Pensioenfondsen

Mr. F. Elderson

Directeur Toezicht

Banken